

Ole Gunnar Austvik, Professor i politisk økonomi og i petroleumsøkonomi  
Høgskolen i Innlandet, Lillehammer  
<https://www.inn.no/finn-en-ansatt/ole-gunnar-austvik.html>

## Norge i energiens geopolittikk

Bortfall av gass fra Russland og de høye gassprisene har ført Norge til sentrum av energiens geopolittikk. Norsk petroleum er nå fundamentalt viktig for EUs forsyningssikkerhet. Samtidig har strømprisene hjemme mangedoblet seg og skapt innenrikspolitisk storm. Norsk energipolitikk har blitt politisert på helt nye måter i løpet av kort tid.

Årsakene er både globale, europeiske og norske. Etter koronaen ble den globale økonomiske veksten sterkere enn forventet, ikke minst i Kina, og som dro med seg sterk energietterspørsel. Dette skapte stramme energimarkeder utover i 2021. Investeringene i både fossil og fornybar energi hadde vært for lave i flere år til å kunne dekke den sterke etterspørselsveksten.

Russland er det viktigste enkeltlandet for handel med naturgass. Landet er ressursrikt som verdens største "energiland" beliggende på tvers av Europa og Asia. De største kjøpermarkedene ligger på hver side av Russland, henholdsvis i Europa og i vekstøkonomiene i Kina/Asia. Dagens energikrise nå er skapt av globalt stramme energimarkeder, og forsterket av Russlands angrep på Ukraina og med reduksjon av energiekporten til EU. Nå kan det se ut til krigen skaleres opp.

Energikriser er imidlertid ikke noe nytt. Mangel på energi, krig og internasjonale konflikter har flere ganger skapt høye priser på olje og gass. Priser og leveringssikkerhet har vært sentralt for energihandelen siden oljekrisene på 1970-tallet, med dannelsen av Det internasjonale energibyrået (IEA), og senere gass-krisene på 1980-tallet, med mere.

Markedene har samtidig endret seg siden da. De har gradvis vokst sammen og mange markeder har blitt europeiserte og globaliserte. Virkningene av endringer i mange markeder sprer seg raskere og kraftigere til andre markeder nå enn før.

Det norske strømmarkedet er eksempel på dette. Deler av det norske strømmarkedet har blitt europeisert, og dermed også delvis globalisert. Stramme europeiske og globale markeder for gass gjør at bortfallet av russisk gass fører til skyhøye gasspriser, og dermed også høye strømpriser, både i EU og i Norge.

Norske forbrukere merker dermed denne energikrisen mye sterkere enn tidligere energikriser. Som i tidligere kriser blir selskaper og den norske staten igjen rikere, men denne gangen blir de norske forbrukerne mer merkbart fattigere. Løsningene for billigere og mer stabile strømpriser, på henholdsvis kort og lang sikt, er det kanskje viktigste temaet i norsk innenrikspolitikk nå.

Samtidig har bortfallet av russisk gass gjort Norge til EUs viktigste energileverandør. Norge er nå i en geostrategisk viktig posisjon overfor EU. EU er tydelig opptatt av sikring av norske olje og gassleveranser, og gjerne også mer av begge.

Markedsendringer, energikrise og internasjonal konflikt setter i sum historisk press på norsk energipolitikk. Det er på samme tid både innenriks-, utenriks- og sikkerhetspolitikk i et omfang og styrke som landet ikke tidligere har stått overfor.